

Pitoresk İstanbul - sanat ve teknolojinin bileşimi

İlk gençliğimden bu yana müzelerde, galerilerde veya kitaplarda gördüğüm eski İstanbul gravürleri karşısında hep bir "zaman tüneli"ne girip, bu güzel kentimizin çok daha güzel olduğu o eski çağlara dalmak isterdim... Benzetmek gibi olmasın - Orhan Pamuk da *İstanbul* kitabında, çocuk yaşlarında eline bir büyüteç alıp özellikle Melling'in o çok ayrıntılı 18. yüzyıl sonu İstanbul gravürlerinin "içine girmeye" çalıştığını yazıyordu!

İşte, Boyut Yayıncılık şirketinin kendi koleksiyonundan alınmış Oryantalist ressamalar Melling, Schranz, Allom, Bartlett, Lewis ve Ayvazovski'nin yapıtlarıyla o gençlik rüyalarını gerçekleştirdiğim olağanüstü dijital sergisinden söz etmek istiyorum bugün...

Beşiktaş Deniz Müzesi'nin alt salonlarından yer alan *Pitoresk İstanbul*, iki bölümden oluşuyor. İlkinde, ağırlıklı olarak 19. yüzyılda yaşamış olan bu seyyah-ressamların İstanbul çizimleri ve usta hakkakların ellerinden çıkma gravürleriyle topluca yer aldıkları, 1850'lerde ilk baskıları yapılmış büyük boy albümleri sergileniyor, dijital vitrinlerde ise kimi resimlerin dokunmatik detay açıklamaları sunuluyor. Bu "ön odalardan" büyük sergi salonuna geçtiğinizde ise sizi büyüleyici ezgilerin eşliğinde olağanüstü görüntüler karşılıyor! Salonun dört duvarına sürekli

ve dönüşümlü olarak yansıtılan, boyları beşer, enleri ise onlarca metreye ulaşan renkli projeksiyonlarda sunulan bu nefes kesici kent görüntülerinin kaşısında önce afallıyor, ardından ise ortadaki kanepelere oturup kendinizi müziğe ve görselliğe teslim ediyorsunuz.

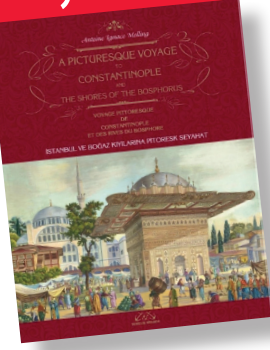
Bugüne dek gördüğümüz en geniş (Schranz'ın Boğaziçi panoramaları) 500 x 2300 cm'yi bulan bu İstanbul manzaralarını şimdi takribi on kat büyüklüğünde izleyebilmek, o dönemlerin yaşamının bir parçası olmak gibidir adeta... Üstelik, CodexArt yöntemiyle bu tablolarındaki kimi canlıların ve insanların "hayat bulması", yani değişik animasyon teknikleri sayesinde martıların uçuşması, atlıların koşturması, dev kadirgamların hareketli denizlerde yol alması, dahası mevsimlerin gözlerimizin önünde değişmesi, bugüne dek statik olarak gördüğümüz bu resimleri olağanüstü bir dinamizm katarak, görsel sanatlar ile çağdaş teknolojinin parmak ısırtan bir sinerjisini ortaya çıkarıyor! Diğer bir ifadeyle, *Pitoresk İstanbul* bir yandan resim ve -genellikle onun gölgesinde kalan- gravür sanatının, onun yanında da günümüzün dijital olanaklarının bir sergisidir. Yarım saate yakın bir süre boyunca devinin gösteren bu dev panolara eşlik eden müziğe gelince; bir bölümü halk ez-

gilerinden derlenmiş, bazı özgün besteler de sevilen piyano sanatçısı Anjelika Akbar'ın yapıtlarıdır - Ayvazovski'nin tablolarını izlerken dinlediğimiz romantik "Aşk" ezgisi veya Schranz'ın *Le Bosphore* panosunun etrafını inleyen Bach'ın "Toccata"sının uyarlaması gibi...

Peki, tam olarak kimlerdi, yapıtlarını burada gördüğümüz sanatçılar? Melling ve sergilenen başyapıtı hakkında "kitaplık" sayfamızda kısa bilgiler yer alırken, Avusturyalı Joseph Schranz'ın *Le Bosphore* albümü de O.Pamuk'un büyüteğine layık olsa gerek! Nedeni ise ikiye metreyi geçen iki ayrı panoda Anadolu tarafından Rumeli yakası görüntülenirken, Tarihi Yarımada'dan bugün 3. köprü'nün bulunduğu Röke yöresine kadar yer alan her koyun ince ayrıntıları yer alıyor. 19. yüzyılın hemen başında doğmuş olan İngiliz ressamalar William Bartlett ve Thomas Allom, her ikisi 1938'de basılmış ünlü seyahatnameler *The Beauties of the Bosphorus* (J.Pardoe) ve *Constantinople and the Scenery of the Seven Churches of Asia Minor* (R.Walsh) için onlarca İstanbul resmi çizmişlerdi. Kentin gerek dış, gerek iç mekânlarını adeta birer fotoğraf gibi gösteren bu resimlerden yapılan çelik gravürler, Melling ve Schranz'ın yapıtları gibi tarihi İstanbul hakkında çok değerli birer görsel belgedir. Aynı yıllarda doğmuş İngiliz John Frederick Lewis'in suluboya resimleri de belgesel nitelik taşıyorsa da sanatsal açıdan daha üstün sayılır -ancak resim sanatı açısından bu serginin doruğundaki yapıtlar, bir Karadeniz limanı olan Feodosya'da doğmuş Rus Ermenisi Hovhannes Kevork Ayvazyan, anıldığı ismiyle Ivan Konstantinoviç Ayvazovski'nin deniz konulu yağlıboya resimleridir! Kentimizi 1880'lerde dört kez ziyaret ettiği bilinen sanatçı, tam anlamıyla bir İstanbul aşığıydı - dahası, Haliç köprülerinin kentin görünümünü çirkinleştirdiğini söyleyerek onlara hiçbir tablosunda yer vermediği gibi, örneğin Unkapanı köprüsünün görünmez kılınması için o perspektifin önünü "ağaçlandırmıştır" Ayvazovski!

22 Mayıs tarihine dek süreceği bilinen bu sergi büyük ilgi gördüğü için süresinin uzatılacağı gibi görünüyor - ancak bu konuda risk almayıp bir an önce gezmenizi şiddetle ve içtenlikle öneririm. Φ

Ayn kitabı

A. I. Melling: *İstanbul ve Boğaz Kıyılarına Pitoresk Seyahat*

Denizler Kitapevi Yayınları, 2012; büyük boy 268 sayfa

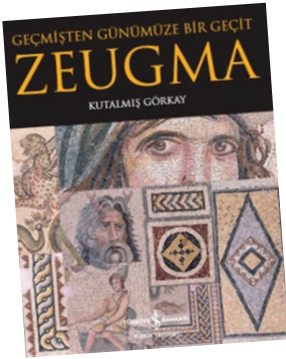
Alman mimar Anton Ignaz Melling'in son derece "germanik" ayrıntılarla süslediği resimlerinden oluşan ve yaklaşık iki yüz yıl önce yayımlanmış "*Voyage pittoresque de Constantinople et des rives du Bosphore*", bugüne dek İstanbul aşığı kitap-

severler için ulaşılması zor ve çok pahalı bir eserken, Türk okuruna artık kendi dilinde ve 300 TL gibi uygun bir fiyata sunuluyor. Prof. Edhem Eldem'in önsözünü yazdığı kitapta 48 gravür ve 3 haritayla birlikte, resimlerde görülen yerlerin oldukça ayrıntılı anlatımının da bulunduğu metinler Fransızca, İngilizce ve Türkçe olarak 3 dilde, bu oldukça nitelikli tıpkı basımın içinde ilgililerine sunuldu. Melling'in çizimleri, olağanüstü güzellikteki panoramik Boğaziçi ve Marmara kıyıları peyzaj çalışmaları ile İstanbul'un kısmen yok olmuş görkemli yapılarını sunmanın dışında, "*Bayram günü*

Padişahın tören yürüyüşü", "*Türk düğün alayı*", "*Tophanede bir kahvehanenin iç görünümü*" gibi bölümleriyle sosyal hayattan kesitler de gösteriyor. 19. yüzyıl Oryantalist seyahat edebiyatının temel örneklerinden biri olan bu kitap, yalnız Osmanlı tarihçileri ve toplum bilimciler için bir kaynak olmakla kalmayıp, şarkiyatçı konulardaki eleştirel ve karşılaştırmalı çalışmalar için zengin bir uygulama alanı sunmaktadır. Bu nedenle de ilk yayımlanışından bugüne dek, bilim insanları için zengin ve çok boyutlu bir araştırma örneği, kitapseverler için ise görsel bir şölen olmaya devam ediyor.

Kutalmış Görkay: *Geçmişten Günümüze Bir Geçit, ZEUGMA*

T. İş Bankası Kültür Yayınları, 2015; büyük boy 164 sayfa

Göz kamaştırıcı mozaikleriyle Anadolu tarihini aydınlatan, Helen-Makedon, Sami ve Roma kültürlerinin harmanlandığı antik kent Zeugma'nın yüzyıllara yayılan zengin mirasını ortaya

çıkararak, son dönemlerin arkeolojik ve restorasyon çalışmalarına anıt diken görkemli bir kitap! Fırat kıyısındaki Zeugma kazılarının başkanlığını yürüten Ankara Üniversitesi DTCF öğretim üyesi Prof. Görkay, aydınlatıcı metni, sözlük ve geniş bibliyografyasıyla kaleme aldığı bu kapsamlı çalışmada, kent ve kazı tarihçesinin yanı sıra antik dünyanın mitolojik öyküleri, döneminin siyasi ilişkilerini ve özellikle sosyal yaşamını, çarpıcı görseller eşliğinde aktarıyor. Her ne kadar "*Konut Alanları*" bölümünde yer almasına rağmen, 13 ayrı kent mekânını tek tek irdelediği "*Zeugma Mozaikleri*"nde bazı gereksiz metin ve fotoğraf tekrarları varsa da son derece ilginç ve doyurucu olan bu kitabı kendi kütüphaneniz için ve sevdikleriniz için değerli bir armağan olarak alabilirsiniz.

The Secret Trio: *Three Of Us* - CD; Kalan Müzik, 2015

Enstrümanlarında büyük birer usta sayılan Ara Dinkjian (ud), Tamer Pınarbaşı (kanun) ve İsmail Lumanovski (klarinet), sadece Doğu ve Batı müzikleri arasında dolaşmıyorlar, bu iki türü ustalıklı biçimde harmanlamasını da bilmişler, bugün tanıtmak istediğim Kalan Müzik'in ilk albümünde... Dünyanın önde gelen "*world music*" gruplarından Night Ark'ın kurucu üyesi Dinkjian, New York Gypsy All Stars'da birlikte çalan kanunun "*mızrap-sız*" tekniğinin ustası Pınarbaşı ile dünyanın en prestijli müzik okullarından NY Juilliard School'un ödüllü mezunu Lumanovski'yi yanına katıp, kendi bestelerinin yanı sıra "*Şinanay*" gibi klasikleşmiş bir halk türküsünden tutun, Chopin ve Brahms'ın prelüd ve danslarına

kadar geniş bir seçki sunuyor. Dünya çapında bilinen/sevilen "*Picture*" bestesine ise Erkan Oğuz kopuzu, "*My Dark Place*" melodisine de yazdığı sözleri ve sesiyle Sezen Aksu konuk sanatçı olarak katılıyor.

Renan Koen: *Holokost'u Anma, "Uykudan Önce"*

CD/DVD/kitap albümü, Kalan Müzik, 2015

Yıllardır dünya müzikleri ve sıra dışı nitelikli kayıtlarla müzik piyasamızda öne çıkmış olan Kalan Müzik'in tanıtmak istediğim ikinci albümü, Nazi soykırımının insanlık dışı yaptırımları karşısında bile yeşerebilmiş sanat yaratıcılığına hüznü dolu bir anıt sunuyor. Dört lisansa basılmış 135 sayfalık kitapçığı, müzik CD'si ve konser ile söyleşiler içeren DVD'siyle besteci/piyaniist/soprano Renan Koen'in Erdem N. Karakaş yönetimindeki Nazım Hikmet Akademi Korosu, bariton Muratcan Atam, orgcu Naile Ilgaz ve viyolacı Ulrich Mertin ile birlikte kotardığı özel bir anma etkinliğine tanık oluyoruz: Nazi dehşetinin ürünleri olan ölüm kamplarında hunharca katledilen dört Alman ve Çekoslovak asıllı Yahudi bestecinin, bir

süre boyunca yaşamış oldukları toplama kampı Terezin'de besteledikleri koro yapıtları ve piyano sonatlarını dinlerken, müziğin barbarlığa, sanatın ölüme nasıl meydan okuyabildiğini dinliyoruz ve anlıyoruz. Zikmund Schul, Gideon Klein, Pavel Haas ve Viktor Ullmann'ın 1940'lardan gelen yapıtlarının ardından, Koen'in "*tüm Holokost Kahramanlarının anısına*" viyola ve piyano için bestelediği ürpertici sonat ile son buluyor bu çok anlamlı albüm...